

Nagroda im. Jana Jędrzejewicza przyznana po raz dwunasty

30 września 2024 r. po raz dwunasty rozstrzygnięto konkurs o Nagrodę im. Jana Jędrzejewicza. W tegorocznej edycji o tytuł najlepszej polskiej publikacji poświęconej historii nauki i techniki walczyły 63 książki. Podczas gali finałowej w Miejskim Centrum Kultury w Płońsku wręczono statuetkę laureatowi oraz przyznano trzy wyróżnienia.

Historia Nagrody im. Jana Jędrzejewicza sięga 2013 r. Ustanowiono ją, aby wyróżniać wybitne monografie naukowe z zakresu historii nauki i techniki, autorstwa polskich badaczy. Oprócz doceniania publikacji, które wnoszą istotny wkład w rozwój tych dyscyplin, konkurs jest również formą uczczenia aktywności naukowej mieszkającego i działającego w Płońsku lekarza i astronoma Jana Walerego Jędrzejewicza (1835–1887). Nagrodzie patronują Komitet Historii Nauki i Techniki PAN, Kasa im. Józefa Mianowskiego – Fundacja Popierania Nauki, a także Burmistrz i Rada Miejska w Płońsku.

Wyboru dwunastego laureata dokonała siedmioosobowa Kapituła, powołana na czwartą kadencję (2022–2024). Komitet Historii Nauki i Techniki PAN reprezentują w niej: dr hab. Katarzyna Dormus, prof. UP (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN), prof. dr hab. Halina Lichocka (Instytut Historii Nauki PAN) i dr hab. Zbigniew Tucholski, prof. PAN (Instytut Historii Nauki PAN). Przedstawicielami Kasy im. Józefa Mianowskiego w Kapitulę są: dr hab. Joanna Schiller-Walicka, prof. PAN (Instytut Historii Nauki PAN), prof. dr hab. Paweł Strzelecki (Uniwersytet Warszawski) oraz prof. dr hab. Jarosław Włodarczyk (Instytut Historii Nauki PAN). Z ramienia Burmistrza Miasta Płońska członkiem Kapituły jest p. Adam Derdzikowski (Planetarium i Obserwatorium Astronomiczne w Płońsku).

Ceremonia rozstrzygnięcia Nagrody im. Jana Jędrzejewicza odbyła się 30 września 2024 r. w Miejskim Centrum Kultury w Płońsku. Rolę gospodarza uroczystości pełnił p. Adam Derdzikowski. Galę finałową otworzył Burmistrz Miasta Płońska, p. Andrzej Pietrasik. W swoim przemówieniu opowiedział o rozwoju naukowo-kulturalnym Płońska w ostatnich latach, w tym o znaczeniu Nagrody w budowaniu prestiżu miasta, oraz złożył podziękowania inicjatorom i pomysłodawcom konkursu – p. Adamowi Derdzikowskiemu oraz prof. Jarosławowi Włodarczykowi. Następnie dr hab. Radosław Poleski, prof. UW wygłosił wykład popularnonaukowy *Astronomiczne wyzwania dla sztucznej inteligencji*.

Kolejnym punktem programu było wystąpienie Przewodniczącego Kapituły, prof. Jarosława Włodarczyka. Przedstawił on zgromadzonemu skład Kapituły, omówił jej prace w 2024 r. oraz przybliżył proces selekcji najlepszej publikacji z zakresu historii nauki i techniki. Podziękował także Kapitulę za współpracę w trakcie kończącej się trzyletniej kadencji. Następnie odczytał oficjalny werdykt. Wspólnie z Burmistrzem Miasta Płońska oraz Dyrektorem Miejskiego Centrum Kultury w Płońsku, p. Jolantą Marzęcką, wręczył statuetki i dyplomy finalistom.

Dwunastym laureatem Nagrody im. Jana Jędrzejewicza został dr hab. Przemysław Dominas. Monografię jego autorstwa pt. *Centralna kolej transandyjska Callao – Lima – La Oroya. Dzieło*

polskiego inżyniera Ernesta Malinowskiego, wydaną przez Księży Młyn Dom Wydawniczy oraz Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA w Łodzi, uznano za najlepszą publikację z zakresu historii nauki i techniki ogłoszoną drukiem w 2023 r. Kapituła Nagrody im. Jana Jędrzejewicza postanowiła także przyznać wyróżnienia prof. Marianowi Chachajowi za książkę *Mikołaj Kopernik czasy studenckie. Kraków, Bolonia, Rzym, Padwa i Ferrara (1491–1503). Miejsca – ludzie – książki*, opublikowaną przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (Toruń 2023), oraz dr. Piotrowi Ratajowi za publikację *Rozwój elektrotechniki we Lwowie do 1914 roku*, wydaną przez Instytut Historii Nauki PAN oraz Oficynę Wydawniczą ASPRA-JR (Warszawa 2023). W tym roku postanowiono przyznać specjalne wyróżnienie trzytomowemu dziełu *Encyklopedia polskiej nauki akademickiej*, wydanemu przez Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika (Toruń 2023). Upamiętniono tym samym działalność naukową jej autora, śp. prof. Piotra Hübnera. Dyplom oraz statuetkę odebrał syn profesora, dr Mateusz Hübner.

W tym roku obchody wręczenia Nagrody im. Jana Jędrzejewicza wzbogacone były o dwa dodatkowe punkty programu. Po zapaleniu zniczy i złożeniu wieńców na grobie patrona konkursu odbyła się ceremonia odsłonięcia murali upamiętniających postaci płońskiego astronoma. Murale, które powstały na budynkach ul. Grunwaldzkiej 28 i 35, wykonano w ramach projektu „Niepodległość odszukana w gwiazdach”. Na zakończenie finałści odwiedzili jeszcze nowo otwarte Planetarium i Obserwatorium Astronomiczne w Płońsku.

Zachęcamy autorów, środowiska naukowe oraz wydawnictwa do zgłaszania książek do przyszłorocznej 13. edycji Nagrody. Wybrana zostanie w niej najlepsza książka z historii nauki i techniki opublikowana w 2024 r. Zgłoszenia można nadsyłać do 30 kwietnia 2025 r. Informacje na temat poprzednich edycji konkursu są dostępne na stronie Komitetu Historii Nauki i Techniki PAN. Aktualne informacje i ogłoszenia są publikowane na profilu Nagrody w mediach społecznościowych.

Ryc. 1. Od lewej: p. Andrzej Pietrasik, Burmistrz Miasta Płońska, prof. Jarosław Włodarczyk, Przewodniczący Kapituły, dr hab. Przemysław Dominas, dr Piotr Rataj, dr Mateusz Hübner, dr hab. Radosław Poleski, prof. UW (©Nagroda im. Jana Jędrzejewicza)

Załącznik – Książki zgłoszone do Nagrody im. Jana Jędrzejewicza w 2024 r.

- Banaszek T., *Budownictwo wojskowe między Wisłą a Pilicą w XIX–XXI wieku*, Księży Młyn Dom Wydawniczy, Łódź 2023.
- Baranowska-Fietkiewicz A., Łopuski L., *Zegary i zegarki w zbiorach Muzeum Narodowego w Gdańsku*, Muzeum Narodowe w Gdańsku, Gdańsk 2023.
- Bartczak A., *Szkolnictwo dla mniejszości narodowych na Pomorzu Zachodnim w latach 1945–1991*, Instytut Pamięci Narodowej, Szczecin–Warszawa 2023.
- Biliński P., *Adam Vetulani (1901–1976). Historyk prawa polskiego i kanonicznego*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2023.
- Bochenek M., *Mikołaj Kopernik czy Thomas Gresham? O historii i dyspacie wokół prawa gorszego pieniądza*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023.
- Bondecka-Krzykowska I., *O przedmiocie badań informatyki. Studium filozoficzne*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 2023.
- Boroda K., *Pojemność miar nasypnych w XVI-wiecznej Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku, Białystok 2023.
- Byzdra-Kusz P., *Stanisław Łoś (1890–1974). Życie i działalność akademicka w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2023.
- Chachaj M., *Mikołaj Kopernik czasy studenckie. Kraków, Bolonia, Rzym, Padwa i Ferrara (1491–1503). Miejsca – ludzie – książki*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023.
- Ćwikła M., *Elektryfikacja warszawskiego węzła kolejowego PKP 1933–1950*, Księży Młyn Dom Wydawniczy, Łódź 2023.
- Dominas P., *Centralna kolej transandyjska Callao – Lima – La Oroya. Dzieło polskiego inżyniera Ernesta Malinowskiego*, Księży Młyn Dom Wydawniczy, Łódź 2023.
- Drozda Ł., *Dziury w ziemi. Patodeweloperka w Polsce*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2023.
- Fic M., *„Rzecznik historii rewolucyjnej” Henryka Rechowicza (1929–2004) życie publiczne i naukowe*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2023.
- Golon M., Karczewski D., *Elbląg 1970–1981. Opór wobec władzy komunistycznej*, Instytut De Republica, Warszawa 2023.
- Gołębiewska J., *Wielka Wojna (1914–1918) na ziemiach polskich. Pamięć i przekazy kobiece*, Instytut De Republica, Warszawa 2023.
- Gołębowski D., *Niekończąca się reforma. Polska szkoła na łamach tygodników opinii 1989–2019*, Instytut Śląski, Opole 2023.
- Grabowska-Pieńkosz D., *Towarzystwo Pedagogiczne (1868–1921). Założenia ideowe – przemiany organizacyjne i programowe – główne kierunki prac oświatowych*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023.
- Hajsczewicz-Zimek I.A., *Wyrównywanie szans edukacyjnych w polskim systemie oświaty. Studium prawne w 250. rocznicę powołania Komisji Edukacji Narodowej*, Instytut De Republica, Warszawa 2023.

- Hübner P.**, *Encyklopedia polskiej nauki akademickiej*, t. 1–3, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023.
- Iwaszkiewicz M.**, *Sekrety alchemii. Elikiry, homunkulusy i kamień filozofów na usługach władców*, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2023.
- Jackowski A.**, *Przez życie z geografią*, Wydawnictwo Naukowe Polskiego Towarzystwa Geograficznego, Kraków, Warszawa 2023.
- Jan z Głogowa**. *Wprowadzenie do Traktatu o sferze Johna z Holywood*, tłum. i oprac. **R. K. Zawadzki**, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Humanistyczno-Przyrodniczego im. Jana Długosza, Częstochowa 2023.
- Janiszewski P.**, *Mroczna Selene. Magiczny rytuał sprowadzania księżyca z niebios w epoce antycznej*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2023.
- Jazdon A.**, *„W bezpiecznym żyjesz kraju”. Polskie książki, prasa i biblioteki Poznania lat Wielkiej Wojny*, Wydawnictwo Miejskie Poznań, Poznań 2023.
- Jurszo R.**, *Spotkania z nagą małpą. Opowieści o zwierzętach*, Wydawnictwo Filtry, Warszawa 2023.
- Kłaczek J.**, *Z indeksem przez świat. Studenckie lata Andrzeja Wantuły (1925–1931)*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023.
- Kodeks Justyniański*, t. 3, Księgi 6–8, red. **T. Palmirski**, tłum. i oprac. **K. Hilman, T. Palmirski, K. Sorka**, Instytut De Republica, Warszawa 2023.
- Komorowska M.**, *Piotrkowcykowie. Z dziejów drukarstwa krakowskiego przełomu XVI i XVII wieku*, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2023.
- Kondracki T.**, *Grupa ścigaczy Polskiej Marynarki Wojennej na wodach brytyjskich (1940–1945)*, Instytut Historii PAN, Muzeum Marynarki Wojennej, Warszawa 2023.
- Kreft J.**, *Władza misjonarzy. Zmierzch i świt świeckiej religii w Dolinie Krzemowej*, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych „Universitas”, Kraków 2023.
- Królewska gra. Szachy w historii i kulturze*, red. **D. Karczewski**, Instytut De Republica, Warszawa 2023.
- Kupś T., Usakiewicz J., Vilūnas D.**, *Johann Heinrich Abicht – filozof wileński. Działalność naukowa i dydaktyczna (1804–1816). Badania i źródła*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023.
- Lisowski A.**, *Ewolucja techniki operacyjnej cięcia cesarskiego*, Miejska Biblioteka Publiczna im. Stanisława Grochowiaka w Lesznie, Leszno 2023.
- Ługowski P.**, *Siedlce w kręgu sztuki. Artyści i ich dzieła*, Miejska Biblioteka Publiczna w Siedlcach, Siedlce 2023.
- Malinowski W.**, *Położnictwo wczoraj i dziś. Historia cięcia cesarskiego*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Mazowieckiej w Płocku, Płock 2023.
- Mikoł T., Szumiński A., Tajduś A., Karczewski J., Kwiatkowska-Kopka B.**, *AGH na ratunek Smoczey Jamie. Udział Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie w ratowaniu podziemnego zabytku. 60 lat badań i doświadczeń zespołów naukowych AGH w zakresie kompleksowych prac badawczo-zabezpieczających Smoczą Jamę pod Zamkiem Królewskim na Wawelu*, Wydawnictwa AGH, Kraków 2023.
- Mordyński K.**, *Godło Uniwersytetu Warszawskiego. Dzieje symbolu na pieczęciach uczelni ze zbiorów Muzeum UW*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2023.

- Nabokina A.**, *Pragnienie tańca. Sztuka ruchu w kulturze rosyjskiego srebrnego wieku i jej konteksty psychoanalityczne*, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 2023.
- Okniński W.**, *Leczyli nie tylko siedlczan. Słownik biograficzny siedleckich lekarzy XX wieku*, Miejska Biblioteka Publiczna w Siedlcach, Siedlce 2023.
- Omilanowska-Kiljańczyk M.**, *Marian Lalewicz architekt petersbursko-warszawski*, Narodowy Instytut Polskiego Dziedzictwa Kulturowego za Granicą POLONIKA, Warszawa 2023.
- Orzeł Biały**. *Dzieje herbu Polski*, t. 1, cz. 1–2, red. J. Górski, Instytut De Republica, Warszawa 2023.
- Orzeł Biały**. *Studia nad herbem Polski*, red. J. Górski, Instytut De Republica, Warszawa 2023.
- Pałasz-Rutkowska E.**, *Dzieje kultury japońskiej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023.
- Potrząski K.**, *Infrastruktura sportowa międzywojennej Warszawy*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2023.
- Poźniak G.**, *Johann Mathias Vinzenz Haas (1812–1899) – działalność organmistrzowska na Opolszczyźnie. Studium źródłoznawcze na podstawie zbiorów Archiwum Państwowego w Opolu*, Sindruk-DIMK, Diecezjalny Instytut Muzyki Kościelnej, Opole 2023.
- Prarat M.**, *Młyny wodne, wiatraki i kieraty w XIX i 1. połowie XX w. na terenie Pomorza (w granicach dawnych Prus Zachodnich). Technika i architektura*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023.
- Premierzy i ministrowie Rzeczypospolitej Polskiej 1918–1939*, red. Z. Girzyński, J. Kłaczek, W. Piasek, Instytut De Republica, Warszawa 2023.
- Rataj P.**, *Rozwój elektrotechniki we Lwowie do 1914 roku*, Instytut Historii Nauki PAN, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2023.
- Roszak S., Wieczorek A.**, *Mikołaj Kopernik. Życie po życiu. Osiemnastowieczne kręgi pamięci*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023.
- Rybińska-Bielecka A.**, *Wojskowa służba zdrowia Okręgu Korpusu Wojska Polskiego nr IV Łódź w latach 1921–1939*, Instytut Pamięci Narodowej, Łódź, Warszawa 2023.
- Semadeni Z.**, *Różne oblicza matematyki. Matematyka z historycznego, ontogenetycznego i filozoficznego punktu widzenia*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2023.
- Stanisława Grzepskiego (1524–1570) De multiplici siclo et talento Hebraico: polska egzegeza renesansowa wobec nauki europejskiej. Wstęp. Tekst. Przekład. Komentarz**, red. W. Linke, tłum. D. Budzanowska-Weglenda, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, Warszawa 2023.
- Stobiecki R., Siewierski T.**, *Zamiast pamiętnika. Rozmowy o historii, rybach i nie tylko*, Instytut Historii Nauki PAN, Oficyna Wydawnicza ASPRA-JR, Warszawa 2023.
- Szewczyk J.**, *Dawne lub nietypowe tworzywa architektury. Surowce, materiały i wyroby budowlane oraz środki służące konserwacji budowli. Monografia encyklopedyczna*, t. 1, Oficyna Wydawnicza Politechniki Białostockiej, Białystok 2023.
- Szydłowska A.**, *Futerał. O urządzeniu mieszkań w PRL-u*, Wydawnictwo Czarne, Wołowiec 2023.
- Ślusarczyk W.**, *Apteka „Pod Łabędziem” w Bydgoszczy. Genius loci – tradycje – perspektywy*, Wydawnictwo Episteme, Lublin 2023.

- Średniawa B.**, *Isambard Kingdom Brunel i jego wielkie dzieła. Inżynier wiktoriańskiej Anglii, wizjoner, tytan pracy, perfekcjonista*, Kraków 2023.
- Tarwacka A.**, *Kancelaria Impossibilia na tropie*, cz. 1, Instytut De Republica, Warszawa 2023.
- Trzeciński S.**, *Zarażeni dźwiękiem. Rynek muzyczny w czasach sztucznej inteligencji*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023.
- Warońska-Gęsiarz J.**, *Bruno Winawer. Między nauką a teatrem*, Instytut Badań Literackich PAN, Warszawa 2023.
- Wasiewicz J.**, *Wóz Drzymałów pod szwedzkim zaborem. Transdyscyplinarne badania pamięcioznawcze nad chłopskim dziedzictwem. Księgi wtóre*, Instytut Wydawniczy Książka i Prasa, Warszawa 2023.
- Wichrowska E.**, *Zapisy codzienności... O dziewiętnastowiecznych dziennikach choroby i osobistych szkicownikach malarskich*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2023.
- Zobel H., Al-Khafaji T.**, *Mosty stalowe*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2023.

Justyna Rogińska
 sekretarz Kapituły Nagrody im. Jana Jędrzejewicza
 Instytut Historii Nauki im. L. i A. Birkenmajerów PAN
 ORCID 0000-0002-7152-4851